

Electronisch Patiëntendossier

12 november 2008

1. Reclame

Alle "bewoners van dit adres" hebben een paar dagen geleden reclame in de bus gekregen. Velen van ons zullen die ongeadresseerde reclame ongelezen hebben weggegooid. Maar let op, dit was reclame van de overheid en die had daar een zeer speciaal doel mee. Het doel om ongemerkt uw toestemming te verkrijgen uw medische gegevens in het elektronische patiëntendossier op te nemen. Als u op deze reclame namelijk niet reageerde werd u geacht die toestemming te hebben verleend. Natuurlijk kan dat dossier nuttig zijn als u veel moet reizen en als u een ziekte hebt waarbij u ineens flauw valt en een vreemd ziekenhuis binnengedragen wordt.

Er schuilt echter een adder onder het gras; de adder van de totalitaire staatsvorm. Deze actie van het kabinet heeft namelijk een keerzijde. Zelfs meerdere keerzijden. Ten eerste riskeert u dat uw medische gegevens door iedere amateurhacker op straat gegooid kunnen worden en daarmee ongetwijfeld belanden bij mensen die daar niets mee te maken hebben. Ten tweede riskeert u als gevolg daarvan dat uw gegevens ook belanden bij mensen die u niet kent maar die in u een interessante doelgroep zien voor reclame (of andere!) acties. Ten derde, en daar is helemaal geen hacker voor nodig, kan een overheidsdienst zelf uw gegevens gebruiken voor privacy-schendende doeleinden waar u en ik al helemaal niet van gediend zijn. Vergelijk het met een onzichtbare jodenster; die ster leek op zich ook zo onschuldig terwijl de gevolgen zo *onvoorstelbaar* waren. Hopelijk zijn er voldoende medeburgers die zich de misvormde denkbeelden van het fascisme in Europa en die van MacCarthy in Amerika nog herinneren. Met het historisch besef van minister Ab Klink (geboren in 1958) is het in ieder geval zeer droevig gesteld.

2. Somber

Zo ongeveer luidde mijn kritiek op het elektronische patiëntendossier (EPD) en die is sommigen in het verkeerde keelgat geschoten. Ik was veel te negatief. Het zou zo nuttig zijn. Natuurlijk kan het nuttig zijn, en levensreddend. Een briefje in je binnenzak, bij het verplichte identiteitsbewijs, heeft echter dezelfde functie en werkt bovendien ook als er geen electriciteit of internetaansluiting in de buurt is; ergens langs de weg bijvoorbeeld. Ander punt van kritiek: het EPD-dossier wordt goed beveiligd. Maar als de OV-chipkaart gekraakt kan worden, waarom dan niet ook het EPD? Bovendien hoeft er maar één arts of instelling te worden bewerkt, omgekocht of om de tuin geleid, en uw medische dossier komt ergens terecht waar het nu net niet thuis hoort. Derde punt van kritiek was dat ik de zaak nodeloos somber inzag; aan alles zat wel een schaduwkant. Daarop is mijn antwoord dat ik althans op één punt een grote optimist ben, een optimist die gelooft in de eigen verantwoordelijkheid van het individu. En die verantwoordelijkheid en dat zelfbeschikkingsrecht wil de overheid ons met het EPD ontnemen. Het is usurpatie, wederrechtelijke inbezitting van een grondrecht. Het EPD past daardoor naadloos in een staatsvorm waarin de burger slaafs gehoorzaamt en waarin de vrijheid van het individu stapje voor stapje een illusie wordt. Ofwel, de enige vrijheid die ons dan rest, is de vrijheid om te mogen schelden en te kunnen vernielen. En dat is precies wat we dagelijks om ons heen in toenemende mate zien gebeuren.

3. Bewijslastomkering

Het elektronisch patiëntendossier is niet alleen een inbreuk op onze privacy. Er is meer aan de hand. Het is immers eigenaardig dat we moeite moeten doen om er *niet* in te komen. Als iets in ons eigenbelang is, dan hebben we daar doorgaans wel een kleine moeite voor over. Maar nu is de zaak omgekeerd: we moeten het formulier (in verhullend reclame-jargon "belangrijk nieuws" genoemd) uit de prullebak vissen, het gladstrijken, kopiëren en invullen, ons BSN ofwel Sofi-nummer opzoeken, een envelop pakken en een identiteitspapier aanschaffen of kopiëren. "Eigen belang" en "het doen van een kleine moeite" gaan goed samen. Het omgekeerde, namelijk de redenering dat de van ons gevraagde kleine moeite betekent dat we met het nalaten van die moeite alleen andermans belang zouden dienen, gaat sinds Aristoteles natuurlijk niet op. Wel kunnen we uit de bewijslastomkering concluderen dat het twijfelachtig is of het met het EPD gaat om ons eigen belang of dat van enig overheidsorgaan. En waarom? Kennis is macht? Een andere verklaring heb ik nog niet gevonden.

Er is nog een eigenaardigheid aan het mee te zenden identiteitsbewijs. Indien dit door ons, burgers, geaccepteerd wordt, mag de overheid in het vervolg ook in andere gevallen onze handtekening negeren en het gebruik van ons nummer en het meezenden van een identiteitspapier gaan eisen. Obstructie en wantrouwen in de burger staan daarmee voorop en het vertrouwen in de rechtsgeldigheid van onze handtekening staat op de tocht. Een vergelijkbaar formalisme hebben we eerder bij de hand gehad. Indertijd moesten we een "deel III" op de voorruit van onze auto plakken. Deel III diende om te bewijzen dat we de rechtmatige eigenaar waren van deel II. Deel II diende vervolgens om te bewijzen dat we de rechtmatige eigenaar waren van deel I en deel I diende om te bewijzen dat we de rechtmatige eigenaar waren van de auto. Er was dus sprake van een bewijs van een bewijs van een bewijs. Een fantastische bananenschil waarmee ik menige buitenlander (en ooit bijna een rechter, mevrouw mr Van Schaick) onder tafel heb gekregen van het lachen; als het niet zo droevig was. Eén ding is duidelijk, de verziekte geesten binnen ons zogenaamd

christelijke kabinet die er op uit lijken de burger te kleineren en verder van zich te vervreemden en die dergelijke bananenschil-bewijzen opnieuw in het leven willen roepen, hebben in ieder geval zelf een EPD nodig; althans een dokter. Dat is echter geen reden om het ons burgers allemaal middels valse trucs door de strot te jagen.

4. Bezwaar maken

Gelukkig kunnen we tegen deelname aan het elektronisch patiëntendossier bezwaar maken. De begeleidende brief heeft daarin voorzien: We kunnen "nu al" bezwaar maken tegen het opnemen van onze gegevens in het EPD, maar dat moet dan wel voor 15 december. En daarna? Voorlopig dus niet. Daarna zijn we ervan afhankelijk of en wanneer het loket om bezwaar te maken geopend wordt. Deze onfrisse constructie is nieuw in het bestuursrecht. Bij de normale gang van zaken is het zo dat de overheid iets besluit en dat we bezwaar kunnen maken voordat het besluit is uitgevoerd. De minister suggereert nu dat we later, vermoedelijk dus na invoering, ook nog bezwaar kunnen maken. Waarschijnlijk in de hoop dat we zullen afwachten en niets zullen doen om zijn plannen te dwarsbomen. Waarschijnlijk wordt het bezwaar-loket echter nooit meer geopend omdat het zinloos is om gegevens die eenmaal overal zijn gedownload terug te willen halen.

Een laatste probleem, terugkomend op het begin: "Zorgverzekeraars en werkgevers hebben geen toegang tot het EPD." Maar de overheid zelf? Daarover zwijgt de folder; het is altijd interessant wat er *niet* gezegd wordt. De overheid geeft ons *niet* de mogelijkheid om bezwaar te maken tegen de koppeling van het EPD aan andere persoonsgegevens waarover zij zelf beschikt of zal kunnen beschikken; als zo'n garantie al mogelijk zou zijn. De consequenties van die koppeling laten zich raden, daar is weinig fantasie voor nodig. Meneer Balkenende en zijn Big Brothers rekenen er blijkbaar op dat u en ik dat niet in de gaten hebben. Je vraagt je af wat sommige mensen bezielt. Ons politieke systeem dat machtswellustelingen zozeer in de kaart speelt zou wel enige verandering kunnen gebruiken. *Yes we can.*

mr Vincent Loosjes, Werkendam; zie ook column nr. 51